

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Страхування»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (право)

Суми 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 08.07.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 25.06.2024 № 23

Розробник:

Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук, доцент Виганяйло С.М.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент Савицька М.Є.
2. Доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумського національного аграрного університету, кандидат економічних наук, доцент Самошкіна І.Д.

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
5 семестр							
Тема № 1. Сутність, принципи й роль страхування	7	2		2		3	
Тема № 2. Класифікація страхування	6	-		2		4	
Тема № 3. Страхові ризики і їх оцінка	8	2		2		4	
Тема № 4. Страховий ринок	8	2		2		4	
Тема № 5. Страхова організація	8	2		2		4	
Тема № 6. Державне регулювання страхової діяльності	8	2		2		4	
Тема № 7. Особисте страхування	8	2		2		4	
Тема № 8. Страхування майна	8	2		2		4	
Тема № 9. Страхування відповідальності	8	2		2		4	
Тема № 10. Перестрахування і співстрахування	6	-		2		4	
Тема № 11. Доходи, витрати і прибуток страховика	8	2		2		4	
Тема № 12. Фінансова надійність страхової компанії	7	4		2		1	
Всього за семестр № 5:	90	22		24		44	

**Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Таблиця 1

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
5 семестр							
Тема № 1. Сутність, принципи й роль страхування	8	2		-		6	
Тема № 2. Класифікація страхування	9	-		2		7	
Тема № 3. Страхові ризики і їх оцінка	7	-		-		7	
Тема № 4. Страховий ринок	7	-		2		5	
Тема № 5. Страхова організація	7			-		7	
Тема № 6. Державне регулювання страхової діяльності	7	2		-		5	
Тема № 7. Особисте страхування	9	-		2		7	
Тема № 8. Страхування майна	8	-		2		6	
Тема № 9. Страхування відповідальності	7	-		-		7	
Тема № 10. Перестрахування і співстрахування	7	-		-		7	
Тема № 11. Доходи, витрати і прибуток страховика	7	-		-		7	
Тема № 12. Фінансова надійність страхової компанії	7	2		-		5	
Всього за семестр № 5:	90	6		8		76	Залік

2. Методичні вказівки до практичних занять

Практичне заняття № 1. Сутність, принципи й роль страхування

Навчальна мета заняття: розглянути етапи виникнення та сутність страхування; дослідити правові основи та чинники регулювання відносин у сфері страхування; вивчити основні положення, поняття, функції та принципи страхових послуг і страхового захисту майнових інтересів юридичних осіб та громадян в Україні.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Виникнення та етапи розвитку страхування.
2. Зміст понять «страхування» та «страхове право».
3. Принципи страхування.
4. Функції страхування.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

Мотивація навчання

У країнах з розвиненим ринковим господарством страхування є одним із стратегічних секторів економіки. Воно забезпечує стабільність у суспільстві, гарантує власникам відшкодування збитків при загибелі майна й втраті доходу, захищає людину в багатьох випадках життя.

Страхування – невід'ємний атрибут цивілізованого суспільства.

II. Актуалізація опорних знань

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Поясніть економічну сутність та доцільність страхування.
2. Охарактеризуйте основні історичні періоди розвитку страхування.
3. Як рівень розвитку страхування впливає на ділову активність в країні та ефективність економіки?
4. Які основні функції страхування? У чому полягає значущість страхування?
5. За рахунок яких коштів здійснюється формування спеціалізованого фонду грошових коштів? Які його функції?
6. Як у страхуванні здійснюється відшкодування збитку та особисте матеріальне забезпечення громадян?
7. Поясніть, у чому полягає та як реалізується функція попередження і мінімізації збитку у страхуванні?
8. Як відрізняються функції страхувальників і страховиків?
9. Охарактеризуйте економічний, юридичний та технічний аспекти страхування.
10. Наведіть визначення страхування, що надає Закон України «Про страхування», та відзначте його особливості.
11. Охарактеризуйте поняття «страховик», що надає Закон України «Про страхування». Які вимоги ставляться до страховика?
12. Охарактеризуйте поняття «страхувальник», що надає Закон України «Про страхування». Які вимоги ставляться до страхувальника?
13. Охарактеризуйте основні принципи страхування.

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 2. Класифікація страхування

Навчальна мета заняття: знати класифікацію страхування за об'єктами та формами проведення.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Необхідність класифікації страхування та її значення.
2. Ознаки класифікації.
3. Класифікація страхування.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Необхідність класифікації страхування в умовах розвитку страхового бізнесу в Україні.
2. Роль класифікації страхування за історичною ознакою в розвитку теорії та практики страхової діяльності.
3. Огляд розвитку окремих галузей страхування в Україні.
4. Форми проведення страхування: погляд у перспективу.
5. Обов'язкове страхування в Україні: призначення та види.
6. Добровільне страхування в Україні: призначення та види.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. У чому полягає необхідність класифікації страхування?

2. За якими основними ознаками класифікують страхування?
3. Як класифікують страхування за історичною ознакою?
4. Як класифікують страхування за економічними ознаками?
5. З якою метою здійснюється класифікація страхування за юридичною ознакою?
6. У чому полягає сутність класифікації страхування за спеціалізацію страховика?
7. Які основні галузі страхування Ви знаєте?
8. Як класифікується страхування за статусом страховика?
9. Які форми страхування Ви знаєте?
10. На які види розділяють обов'язкове страхування? Охарактеризуйте їх.
11. На які види розділяють добровільне страхування? Охарактеризуйте їх.
12. Назвіть підгалузі страхування, які Ви знаєте.

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 3. Страхові ризики і їх оцінка

Навчальна мета заняття: знати поняття та сутність страхових ризиків, їх основні характеристики, вміти управляти страховими ризиками.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Поняття ризику та його основні характеристики.
2. Класифікація ризиків.
3. Управління ризиком.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Страховий ризик як основа договору страхування.
2. Необхідність класифікації страхових ризиків та її значення для розвитку страхування.
3. Страхування катастрофічних ризиків в сучасних умовах розвитку людської цивілізації.
4. Методи оцінки страхових ризиків у міжнародній практиці страхування.
5. Страховий тариф та його складові.
6. Використання ризик-менеджменту у вітчизняній страховій практиці.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Дайте визначення страхового ризику.
2. Назвіть основні ознаки страхового ризику.
3. У чому полягає різниця між страховими та нестраховими ризиками?
4. Чому необхідно класифікувати страхові ризики?
5. Назвіть основні методи оцінювання ризику.
6. З якою метою необхідно оцінювати страхові ризики?
7. Що таке страховий тариф?

8. Методи управління ризиком.

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 4. Страховий ринок

Навчальна мета заняття: вивчити сутність страхового ринку, принципи його функціонування, види страхових ринків, що класифікуються за інституціональною, територіальною, галузевою та організаційною ознаками; знати суб'єктів, посередників та об'єднання страховиків; дослідити внутрішнє та зовнішнє оточення страхового ринку; розглянути особливості існування страхових ринків в Україні, країнах ЄС, США, Японії.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика страхового ринку.
2. Учасники страхового ринку.
3. Характеристика страхового ринку України.
4. Маркетинг у страхуванні.
5. Структура, порядок укладання та виконання страхових договорів.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Охарактеризуйте особливості розвитку сучасного страхового ринку України.
2. Охарактеризуйте особливості розвитку страхових ринків країн ЄС.
3. Охарактеризуйте особливості розвитку страхових ринків США та Японії.
4. Роль страхових посередників у розвитку страхового бізнесу.
5. Об'єднання учасників страхового ринку в Україні. Які функції на ринку страхових послуг виконує об'єднання страховиків «Ліга страхових організацій України» та Моторне (транспортне)страхове бюро України.
6. Основні міжнародні об'єднання страховиків. Охарактеризуйте об'єднання приватних страховиків – англійську корпорацію «Ллойд».
7. Охарактеризуйте завдання та особливості функцій аварійних комісарів. Які крупні фірми з аварійного комісарства діють на території України?

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Що Ви розумієте під страховим ринком?
2. Види страхових ринків.
3. Назвіть основних учасників страхового ринку.
4. Що є товаром на страховому ринку?
5. Як формується попит на страхові послуги?
6. Що являє собою пропозиція страхових послуг?
7. Назвіть внутрішні фактори, які впливають на страховий ринок.
8. Чому страховик повинен враховувати в своїй діяльності зовнішні фактори, що впливають на розвиток страхового ринку?
9. Хто такі страхові посередники?
10. Назвіть основні загальнодержавні фактори розвитку страхового ринку України.

11. У чому полягають особливості розвитку сучасного страхового ринку України?
12. Генезис вітчизняного страхового ринку.
13. Які об'єднання учасників страхового ринку існують в Україні?
14. Як використовується маркетинг у страховій діяльності.
15. Структура страхових договорів.

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 5. Страхова організація

Навчальна мета заняття: вивчити зміст основних принципів управління страховою компанією та послідовність її державної реєстрації; розглянути мету діяльності страховиків та функції, які вони виконують на страховому ринку; класифікацію страховиків, а також види й форми організації страхових компаній, що діють на страховому ринку України.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Організаційні форми страхових компаній.
2. Порядок утворення та ліквідації страховиків.
3. Організаційні структури страхових компаній та управління ними.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Організаційні форми страхової діяльності в Україні та необхідність їх удосконалення.
2. Сутність та необхідність створення товариств взаємного страхування в Україні.
3. Організаційні форми страховиків в країнах ЄС.
4. Об'єднання страховиків та їх функції на страховому ринку.
5. Особливості систем управління страховиків США та Японії.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Як розподіляються страховики за спеціалізацією?
2. Які види страховиків діють на страховому ринку України?
3. Чим відрізняється філія страхової компанії від агентства?
4. Що являє собою представництво страховика?
5. Назвіть принципи системи управління страховика.
6. Якою є структура управління страховика?
7. Який орган видає ліцензію на здійснення страхової діяльності?
8. Що являють собою кептивні страхові компанії?
9. Назвіть етапи створення страхової компанії.
10. Що таке «товариства взаємного страхування»?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 6. Державне регулювання страхової діяльності

Навчальна мета заняття: розглянути зміст державно-правового та інституційно-правового регулювання та основних законодавчих актів, що регулюють страхову діяльність в Україні; дослідити основні напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Необхідність і способи державного регулювання страхової діяльності.
2. Система законодавства України про страхову діяльність. Загальні положення ЗУ «Про страхування».
3. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
4. Контроль і нагляд за страховою діяльністю.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Необхідність державного регулювання страхової діяльності в умовах ринку.
2. Прямі та непрямі методи державного регулювання страхової діяльності в Україні.
3. Зарубіжний досвід державного регулювання страхової діяльності.
4. Особливості ліцензування страхової діяльності в Україні та країнах ЄС.
5. Чому необхідно привести вітчизняне страхове законодавство у відповідність до міжнародних стандартів?

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. У чому полягає необхідність державного регулювання страхової діяльності?
2. Назвіть методи впливу держави на страхову діяльність.
3. Які органи здійснюють державне регулювання страхової діяльності в Україні?
4. За допомогою яких законів та нормативних документів здійснюється правове регулювання страхового ринку України?
5. Які державні засоби державного регулювання страхової діяльності Ви знаєте?
6. Якими законодавчими документами визначено загальні та спеціальні норми проведення страхової діяльності в Україні?
7. Хто здійснює контроль за страховою діяльністю в Україні?
8. У яких напрямках повинно здійснюватися удосконалення державного регулювання страхової діяльності?
9. Яким умовам має відповідати юридична особа, щоб мати право на отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності в законодавчому порядку?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного

заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 7. Особисте страхування

Навчальна мета заняття: знати, що є об'єктом страхування та чим відрізняється страхова оцінка при укладанні договорів особистого страхування від інших договорів страхування; розглянути класифікацію особистого страхування за підгалузями (страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування); вивчити умови та порядок проведення видів особистого страхування, що носять накопичувальний та ризиковий характер.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Страхування життя та його основні види.
2. Страхування ренти та пенсій.
3. Страхування від нещасних випадків.
4. Медичне страхування.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Стан і перспективи розвитку особистого страхування в Україні.
2. Оцінка об'єктів особистого страхування: механізм та особливості.

3. Стан і перспективи розвитку страхування від нещасних випадків в Україні.
4. Види та порядок проведення обов'язкового страхування від нещасних випадків в Україні.
5. Проблеми та перспективи розвитку медичного страхування в Україні.
6. Медичне страхування в країнах ЄС.
7. Причини та чинники, що стримують розвиток страхування життя в Україні.
8. Закордонний досвід страхування життя та перспективи його впровадження в Україні.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Що являє собою особисте страхування?
2. Що є об'єктом особистого страхування?
3. Яким чином оцінюються об'єкти, які підлягають страхуванню особистому страхуванню?
4. Чим відрізняється страхування від нещасних випадків від медичного страхування?
5. За рахунок яких джерел здійснюється індивідуальне та колективне особисте страхування?
6. Яким чином укладається договір страхування при обов'язковому страхуванні пасажирів?
7. Що є страховим випадком при страхуванні життя?
8. Від чого залежить термін дії договору особистого страхування?
9. Від чого залежить розмір страхової суми, яка вказується в договорі особистого страхування?
10. За наявності яких захворювань страхова компанія має право відмовити в укладанні договору особистого страхування?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного

заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 8. Страхування майна

Навчальна мета заняття: вміти розрізняти види майнового страхування та особливості їх проведення, розглянути порядок і принципи здійснення страхування майна, класифікацію об'єктів майнового страхування; розглянути визначення страхової суми; знати системи страхування та франшизи, що застосовуються при проведенні окремих видів майнового страхування.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика майнового страхування.
2. Страхування майна юридичних осіб.
3. Страхування домашнього майна фізичних осіб.
4. Страхування автотранспортних засобів.
5. Страхування фінансово-кредитних ризиків.
6. Страхування технічних ризиків.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Місце майнового страхування в системі страхового захисту.
2. Суб'єкти та об'єкти страхування майна підприємств в Україні.

3. Особливості страхування домашнього майна громадян в країнах ЄС.
4. Умови та порядок страхування особливо цінного майна громадян.
5. Правила страхування автокаско провідними страховиками України.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Назвіть суб'єктів договору майнового страхування.
2. Що покладено в основу класифікації об'єктів майнового страхування?
3. Як визначити страхову суму, страховий платіж та страхове відшкодування при страхуванні майна підприємств виробничої і невиробничої сфери?
4. Як установити страхову суму, страховий платіж та страхове відшкодування при страхуванні домашнього майна громадян?
5. У чому відмінність між поняттями «страхова оцінка» й «страховасума»?
6. У чому відмінність між поняттями «страхове відшкодування» та «школа в разі настання страхового випадку»?
7. За яких умов може бути застрахованим особливо цінне домашнє майно?
8. Що таке автокаско?
9. Яким чином визначається страхова сума при страхуванні автокаско?
10. Від яких чинників залежить розмір страхового платежу при страхуванні автотранспортних засобів?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 9. Страхування відповідальності

Навчальна мета заняття: знати об'єкт страхування, порядок встановлення страхової суми, визначення збитків та їх відшкодування, опрацювати законодавство про порядок і умови проведення конкретних видів страхування відповідальності.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Поняття страхування відповідальності.
2. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
3. Страхування професійної відповідальності та відповідальності виробника.
4. Страхування інших видів відповідальності.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Тенденції розвитку ринку страхування відповідальності в Україні та закордонний досвід страхування відповідальності.
2. Створення і функціонування міжнародної системи страхування «Зелена карта».
3. Страхування відповідальності за якість виробленої продукції: сутність та поширення в Україні.

4. Проблеми збереження довкілля та роль страхування відповідальності за екологічне забруднення у їх вирішенні.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. У чому полягає зміст страхування відповідальності?
2. Назвіть суб'єкти та об'єкти договору обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
3. Який порядок розрахунку страхових платежів за договором обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
4. Яка мета створення Моторного (транспортного) страхового бюро України?
5. На яку суму має право розраховувати застрахований у разі настання страхового випадку за договором обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів?
6. У яких випадках виплату страхового відшкодування здійснює Моторне (транспортне) страхове бюро України?
7. Які централізовані страхові резервні фонди створює Моторне (транспортне) страхове бюро і за якими напрямками використовуються кошти цих фондів?
8. Що являє собою Міжнародна система автострахування «Зелена картка»?
9. Якими є особливості об'єктів страхування при укладанні договору професійної відповідальності?
10. У чому полягає необхідність запровадження страхування відповідальності виробника за якість продукції (робіт, послуг)?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 10. Перестрахування і співстрахування

Навчальна мета заняття: з'ясування сутності та необхідності здійснення перестрахування, розгляд специфічних функцій перестрахування, його суб'єктів, видів, змісту та складових перестрахових договорів, вивчення методів перестрахування та розуміння доцільності їх застосування; розгляд сутності співстрахування як одного з методів перерозподілу ризиків страховика, який дає змогу забезпечити гарантії захисту майнових інтересів страхувальника.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Сутність перестрахування та його значення.
2. Основні види перестрахувальних операцій.
3. Види договорів перестрахування.
4. Співстрахування й механізм його застосування.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Витоки та світова історія розвитку перестрахування.
2. Співстрахування та його значення у розвитку страхування.
3. Державне регулювання перестрахових відносин в Україні.
4. Історія перестрахування у країнах Євросоюзу.
5. Тенденції розвитку ринку перестрахування в Україні.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Що називається перестрахуванням?
2. Які фактори впливають на ліміт власного утримання?
3. Чим відрізняється активне перестрахування від пасивного?
4. Назвіть види договорів пропорційного перестрахування.
5. Назвіть види договорів непропорційного перестрахування.
6. Чим відрізняється квотний договір перестрахування від ексцедентного?
7. У чому полягає зміст перестрахування перевищення збитків?
8. Як і кому здійснюється страхове відшкодування страховиком і перестраховиком у разі настання страхового випадку у страхувальника?
9. У якому випадкові укладається договір співстрахування?
10. Яким чином розподіляється відповідальність між страховиками при укладанні договору співстрахування?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Навчальна мета заняття: з'ясувати джерела доходів та витрат страховика у відповідності до видів діяльності, які він здійснює, а також порядок формування та використання його прибутку, порядок оподаткування страхової діяльності.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Економічний зміст та складові доходів страховика.
2. Витрати страховика та порядок визначення його прибутку.
3. Особливості оподаткування страхової діяльності.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Доходи від фінансової та інвестиційної діяльності страховика, джерела їх формування.
2. Собівартість страхових послуг та особливості її визначення.
3. Методичні підходи до визначення зароблених страхових премій в зарубіжних країнах.
4. Принципи формування та розподілу прибутку страхових компаній.
5. Порівняльна характеристика доходів та витрат страхових компаній та інших фінансових установ.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. З яких джерел страховик може одержувати доходи?
2. Назвіть складові доходів страховика від страхової діяльності.
3. За якими напрямками страховик може проводити інвестиційну діяльність?
4. Що являють собою доходи страховика від здійснення інших операцій?
5. За якими напрямками поділяються витрати страхової компанії?
6. Назвіть складові витрат страховика від страхової діяльності.
7. Як визначається прибуток страхової компанії?

8. Що таке резерв незароблених страхових премій?
9. Як визначається валовий дохід страховика від страхової діяльності?
10. У чому полягають особливості оподаткування страхової діяльності?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

Звернути увагу студентів на важливі моменти наступного практичного заняття.

Пояснити домашнє завдання на наступну тему практичного заняття.

Практичне заняття № 12. Фінансова надійність страхової компанії

Навчальна мета заняття: розглянути сутність фінансової надійності страховика та основні її ознаки, а саме: наявність достатніх фінансових ресурсів для розвитку та платоспроможність; чинники забезпечення фінансової надійності страховика; дослідити структуру страхового фонду; порядок формування та використання страхових резервів; вивчити основні вимоги законодавства України щодо розміру статутного капіталу, страхових резервів, рівня страхових виплат, а також показника фінансової стійкості страховика; розглянути особливості проведення інвестиційної діяльності страхової компанії.

Кількість годин – 2. Місце проведення навчальна аудиторія

Навчальні питання:

1. Поняття фінансової стійкості страховика.
2. Оцінка платоспроможності страхової компанії.
3. Страхові резерви.
4. Інвестиційна політика страховика.

План проведення заняття:

I. Організаційний момент

Привітання студентів.

Підготовка аудиторії, перевірка наявності студентів.

Ознайомлення студентів з актуальністю даної теми та навчальними цілями, формулювання основних завдань та постановка проблемних питань по темі.

II. Актуалізація опорних знань

Виступ студентів з доповідями за темами:

1. Чинники забезпечення фінансової надійності страховиків.
2. Вплив тарифної політики на формування страхового портфеля.
3. Інвестиційний портфель страховика та його характеристика.
4. Державне регулювання розміщення коштів страхових резервів: вітчизняний та світовий досвід.
5. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційної діяльності страховика.

Фронтальне опитування за питаннями теми:

1. Якими показниками забезпечується фінансова надійність страхової компанії?
2. Чим пояснюється збільшення статутного фонду страхових компаній в останні роки?
3. Яку роль відіграють страхові компанії в довгостроковому фінансуванні галузей народного господарства?
4. Яке значення має інвестиційна політика для страхових компаній?
5. За допомогою яких умов можливо забезпечити фінансову стійкість страховика?
6. Доведіть, що не допустити збиток завжди вигідніше, ніж відшкодовувати його.
7. Назвіть основні умови забезпечення платоспроможності страхової компанії.
8. Які резерви створює страховик та з якою метою?

9. Які напрямки розміщення страхових резервів визначені для вітчизняних страховиків?

10. Чому необхідно постійно аналізувати інвестиційну діяльність страховика?

Після розгляду теоретичних питань студенти повинні виконати тестові завдання.

III. Порядок проведення заключної частини заняття

Підвести результати освоєння студентами теми. Звернути увагу на ті питання навчальної теми, що засвоєні студентами недостатньо або вимагають додаткового уточнення.

3. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативна література

1. Про страхування : Закон України від 07.03.96 р. № 86/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр/>.
2. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-ІV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-ІV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.
7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова КМУ від 14.08.1996 р. № 959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF>.
8. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяною третім особам : Постанова КМУ від 09.09.2002 р. № 944. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-%D0%BF>.
9. Про затвердження Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяною третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї : Постанова КМУ від 29.03.2002 р. № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text>.
10. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 02.09.2012 р. № 4391-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>.
11. Про затвердження порядку та правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків : Постанова КМУ від 23.04.2003 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF#Text>.
12. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-ІІІ. URL:

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

13. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 року № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.

Основна

1. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/1/O_Sosnovska_NP_Strahovanie_2021_FITU.pdf.

2. Організаційно-правове забезпечення страхової діяльності в Україні: навч.-метод. посібник [Електронний ресурс] / [Є.О. Харитонов, О.І. Сафончик, О.С. Адамова та ін.]. Одеса : Фенікс, 2020. 121 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12593/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

3. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf;jsessionid=1FBB7510CDB1A0132B055A5271B7E0A4

4. Говорушко Т.А., Стецюк В.М. Страхування: навч. посіб.: Львів: «Магнолія 2006», 2014. 328 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%A1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%93%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2.%D0%90..pdf>.

5. Сокиринська І.Г., Журавльова Т.О., Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 300 с. URL: http://195.24.133.161/file/sokirinska_strahoviy_menedzhment.pdf.

6. Горбач Л.М., Кадебська Е.В. Страхування: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 544 с.

7. Пацурія Н.Б., Войцеховська І.М., Головачова А.С. Правове регулювання у сфері страхування та перестрахування: проблеми теорії і практики : монографія, К. : Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22963/1/N_Patsuriia_I_Voitsekhovska_N_Golovachova_FPMV.pdf.

8. Правове регулювання страхової діяльності : навч. посіб. /

О. П. Гетманець, О. М. Шуміло, Т. В. Колеснік та ін. ; за ред. О. П. Гетманець, О. М. Шуміла. 2-ге вид., із змінами. Х. : Право, 2014. 400 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/284>.

Додаткова

9. Аберніхіна І.Г., Сокиринська І.Г. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник. Дніпро: Пороги, 2019. 198 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/finansi_strahovih_organizatsiy_navchalniy_posibnik_dlya_sayta.pdf.

10. Білоус Н.М. Корпоративні стратегії управління стійкістю страхових компаній : монографія. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 234 с.

11. Форманюк В.І. Правове регулювання страхової діяльності в Україні. *Часопис цивілістики*. 2017. Випуск 20. С. 100-102. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8670/22.pdf.pdf?sequence=1>.

12. Землячова О.А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції*. 2014. № 2. С. 54-66.

13. Щербань О.Д. Джерела забезпечення фінансової надійності страховика. *Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право*. 2015. № 3 (80). – С. 222-230.

Інформаційні ресурси

14. <https://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

15. <http://uainsur.com> – Ліга страхових організацій України: офіційний сайт.

16. <https://bank.gov.ua> – Офіційний сайт Національного банку України.

17. <https://forinsurer.com> – Форіншурер – журнал про страхування в Україні.

18. <https://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал.

19. <https://rada.gov.ua> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України.

20. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.